

Kūčios

Parengė: Irena Grigalionytė-Mueller

Tema: Kūčios

(paskutinis užsiėmimas prieš Kalėdų atostogas; 8-10 m. vaikams)

Priemonės:

- Kūčių stalui – paprastos vaišės (kūčiukai, riešutai, vaisiai, duona, medus ir pan.), staltiesė, šienas;
- Kūčių valgių simbolikos aprašymas (Priedas Nr. 1);
- Kūčių burtų ir žaidimų aprašymas (Priedas Nr. 2);
- Žvakė ir vandens indai (žvakėms lašinti);
- Žirniai (žaidimui „Pakumuža“)
- Iš anksto pasiruoštas sveikinimas ar maža dovanėlė draugui

Veikla:

- 1) Kartu su vaikais padengiame stalą ir pasipasakojame, kaip kiekvienas švenčiame Kūčias savo šeimoje.
- 2) Perskaitome ir (arba) aptariame Kūčių valgių simboliką.
- 3) Vaišinamės ir žaidžiame žaidimus prie stalo („buriamės“): „Šiaudo traukimas iš po staltiesės“, „Porinis/neporinis“, „Pakumuža“, „Vaško lašinimas“, „Bato metimas per petį“
- 4) Šokame adventinius ratelius: „Sėdi, sėdi jaščeras“, „Čiūžina lapė“
- 5) Pabaigai žaidžiame žaidimą: „Paukščiuko perinimas“. Prieš atsisveikindami vaikai vieni kitiems padovanoja po iš anksto pasiruoštą sveikinimą ar mažą dovanėlę.

Žodžiai:

Kūčios, adventas, kalėdaitis, kūčiukas, simbolis, burtai

Pastaba:

aprašyta veikla su 8-10 m. vaikais užtruko apie 45 min. Mūsų vaikams labai patiko nežinomi, keisti žodžiai (jaščeras, pakumuža, čiūžina ir pan.), tad jų tikrai nebūtina vengti

Kūčių valgių simbolika

(žr. <https://www.kavalgyti.lt/kuciu-stalas-ir-valgiu-simbolika>)

Pagrindiniai Kūčių valgiai turi simbolinę prasmę. Dauguma jų kilę iš Biblijos siužetų ir liaudies pasaulėjautos.

Obuoliai simbolizuoja Rojaus medį, Adomo ir levos išvarymą iš Rojaus, nuodėmės atėjimą į pasaulį. Todėl kai kur po kalėdaičio valgomas obuolys.

Žirniai kaip ir obuoliai simbolizuoja pirmųjų žmonių išvarymą iš Rojaus, Adomo ašaras. Todėl kai kas po kalėdaičio valgo žirnius. Žirniai taip pat vadinti Marijos arba žmonių ašaromis. Ignaliniečiai juos valgydavo, kad kitais metais nebūtų ašarų

Kviečiai. Vienas aiškinimas, kad tai skalsos simbolis. Valgoma, kad visus metus būtų duonos ir kad javai laukuose derėtų. Kiti kviečius sieja su legenda, kaip Erodas norėjo nužudyti kūdikėlį Jėzų. Marija kūdikėlį paslėpusi sterblėje. Kai Erodo kareivis paprašė parodyti, ką ten turi, ji parodžiusi, o kareiviai ten pamatė tik kviečius

Grūdų mišinys. Yra keturi aiškinimai:

1. Žirniai, pupos, kviečiai, avižos simbolizuoja derlingus metus, gerą praėjusių ir ateinančių metų derlių.
2. Kai Adomą ir levą išvarė iš Rojaus, jie, nusitrynę akuotus, valgė miežius. Todėl ir per Kūčias valgomi miežiai ir kviečiai.
3. Juozapas ir Marija, eidami užsirašyti, nešėsi greit negendančio maisto – žirnių, pupų ir kviečių.
4. Kviečiai, žirniai, pupos simbolizuoja Marijos ašaras.

Medus - tai šviesos ir sveikatos simbolis.

Kūčiukai. Yra trys aiškinimai:

1. Tai paskutinės vakarienės duona, simbolizuoja agapę – meilės vakarienę.
2. Į kūčiukus pirmaisiais krikščionybės amžiais buvo panašūs komunikatai.
3. Kūčiukas – tai duonos kepaliukas protėvių vėlėms vaišinti.

Duona simbolizuoja stiprybę, protą, susivaldymą, ištikimybę, gerumą, nuolankumą.

Žuvis ir silkė - tai pasninko valgis, primenantis apaštalus, kurie buvo žvejai, taip pat šis valgis primena Jėzaus stebuklus: kai prie Tiberiados ežero buvo pripildyti Simono Petro tinklai; kai minia žmonių buvo pamaitinta dviem žuvimis ir penkiais kepaliukais duonos.

Spanguolės - apsaugo nuo priešų, kad nesugautų ir nesutrintų.

Burtai ir žaidimai

* **„Šiaudo iš po staltiesės traukimas“** – nežiūrint dešine ranka reikia ištraukti iš po staltiesės vieną šiaudą. Tradiciškai: ilgas šiaudas reiškia ilgą gyvenimą, trumpas, plonas - vargus; storas, šakotas - turtus, žolė su sudžiūvusiu žiedu - meilę ir vedybas; su varpa - turtus, vaisingumą; dabar (pritaikant prie vaikų aktualijų): kuo šiaudas ilgesnis, tuo tolimesnė kelionė kitąmet laukia).

* **„Porinis / neporinis“** – nežiūrint reikia ištraukti saujelę kūčiukų arba riešutų. Tradiciškai: jei pačiupai porinį skaičių, kelsi vestuves; dabar: porinis skaičius – draugingi, gausūs metai.

* **„Pakumuža“**

Vaikas, padėjęs po vienu pirštu žirnj, sugniaužia kumštį, pakiša jį kitam vaikui ir sako: „*Pakumuža bėgo!*“.

Antrasis atsako: „*Ir man pabėgo.*“

Pirmasis: „*Po kuriuo krūmu?*“

Antrasis rodo pirštą. Jei atspėja, laimi antras, jei neatspėja – pirmas.

* **„Vaško lašinimas“** - uždegus vaško žvakę, reikia palenkinti ją virš vandens ir lašinti vašką. Susidaręs piešinys apibūdins, kas laukia.

* **„Bato metimas per petį“** – vaikas atsisėda veidu į duris ir nežiūrėdamas meta per petį savo batą. Tradiciškai: jei batas žiūri į duris, kitąmet vestuvės; dabar: jei batas žiūri į duris, kitąmet leisiesi į kelionę, jei ne – sulauksi svečių nebuvėlių.

* **Paukštelio perinimas**

Žaidėjai pasivadina medžių vardais: vienas – obelis, kitas – kaštonas, trečias – eglė ir t.t. Vienas žaidėjas yra „lizdas“. Tas pasiima kepurę, įkiša į ją abi rankas ir pradeda:

– *Perinu, perinu paukštelj... Paleidau į eglę.*

Eglė tuoj turi atsakyti:

– *Eglėj nėra, kaštone yra!*

Kaštonas sako:

– *Kaštone nėra, obely yra.*

Kuris užsižiopso ir neatsako arba atsako po kiek laiko, tas deda į kepurę fantą: šukas, nosinę, segę – kas ką turi. Perinama tol, kol prisirenkama daug fantų. Tada nustojama perinti, išrenkamas „teisėjas“ ir visi turi atsisteisti („teisėjas“, nežiūrėdamas į fantą, pasako ką fanto savininkas turi padaryti, kad atgautų fantą). Galimos užduotys: pasakyti kiekvienam žaidėjui po linkėjimą; pastovėti tarp dangaus ir žemės (žaidėjas tarpduryje įsiremia kojomis ir rankomis į durų staktą); padėti dantis ant stalo (žaidėjas padeda šukas); pasiekti kojomis lubas (kėdės kojomis paliesti lubas); įminti mįslę; pasakyti eilėrašį ar pan.

Rateliai

* „Jaščeras“

Sėdzi sėdzi jaščeras,
Ainam ainam,
An auksinio krėslo,
Ainam, ainam.
– Rinkis sau mergele,
Ainam, ainam,
Kurių sau nori,
Ainam, ainam.

– Jaščerėli, ponaitėli,
Prašom atduoc man vainikų.
Ma vainikas labai brangus,
Ma vainikas Vilniuj pirktas,
Vilniuj pirktas, kromi rinktas,
Šimtas duotas ir parduotas,
Marių putoj pavilgytas,
Šilko skustoj invyniotas,
Margon skrynion inguldzytas,
Aukso raktu užrakytas,
Ir ciej raktai mariosna sumesci.

Vidury ratelio sėdi žaidėjas – „jaščeras“. Ratelis eidamas dainuoja. „Sėdi, sėdi jaščeras...“ Sudainavus „Kurių sau nori, einam, einam“, jaščeras atsistoja, paima vienai kuriai žaidėjai skarelę ir vėl atsisėda. Tada vėl dainuojama iš pradžios, ir „jaščeras“ nuima kitai žaidėjai skarelę-fantą nuo galvos. Kai iš visų žaidėjų skarelės būna surinktos, reikia jas išprašinėti. Tuomet, ta, kurios būna fantas, dainuoja antrąją dainos dalį – „Jaščerėli ponaitėli...“, o „jaščeras“ stengiasi dainuojančią prajuokinti, ją įvairiai kalbindamas. Jei žaidėja išdainuoja neprajuokinta, fantą atgauna, o jei susijuokia, turi vėl dainuoti iš naujo. Žaidžiama, kol visos žaidėjos neatsiima savo fantų.

* Čiūžina lapė

Čiūžina lapė per tiltą,
uodegėlė čiūrina kaip šluota. (2 k.)
Žiūri, sūris pakabintas
Ir dešra padėta.
Capt!

Ratelio centre padedama obuolių (ar kitų vaisių) - vienu mažiau nei ratuotojų. Visi eidami ratu dainuoja „Čiūžina lapė per tiltą...“. Dainelės trečia ir ketvirta eilutės dainuojamos tol, kol vadovas pasako „capt“. Tada visi stengiasi pačiupti vaisių. Tas, kam nelieka obuolio, iškrenta iš žaidimo. Iškritusiam ratuotojui duodamas „paguodos prizas“ – obuolys. Likę obuoliai (vėl vienu mažiau nei ratuotojų) sudedami į vidurį ir žaidimas tęsiamas.